

1985 YILINDA İŞÇİ KIRALAMA GİRİŞİMİ

Aydınlık Gazetesi, 25 Ağustos 2012

Yıldırım Koç

Günümüzde işçi kiralama büroları gündemde; ancak işçi kiralama 2003 yılından beri kanuni olarak uygulanıyor. Türkiye’de çalışma mevzuatında 2003 yılına kadar işçi kiralamaya ilişkin bir düzenleme yoktu. İşçi, hizmet akdi yapmış olduğu işverenin talimatıyla başka bir işyerinde de çalıştırılabilir; ama işçinin bir başka işyerine kiralanmasına ilişkin ilk düzenlemeyi gerçekleştirme başarısı AKP’ye aittir.

Ancak Türkiye’de 1985 yılında ilginç bir işçi kiralama girişimi yaşandı. Bu girişim, o tarihlerde gösterilen tepki nedeniyle, başarısızlıkla sonuçlandı.

1985 yılında Karabük Demir-Çelik Fabrikası’nda 105 işçi için bir ihale açıldı (“İşçiler de İhaleye Çıkarıldı,” Cumhuriyet, 3.5.1985). Yapılan araştırmada, İskenderun ve Karabük Demir Çelik Fabrikaları’nda bu uygulamanın iki yıldır sürdüğü belirlendi (Milli Gazete, 4.5.1985).

Karabük Demir Çelik’te 50 reflektör korucusu, 30 kalıpcı, 20 soğuk demirci ve 5 elektrikçi için açılan ihaleye 8 şirket katıldı. 24 Nisan 1985 tarihinde teklifler açıldı ve Santes Sanayi Tesisleri İnşaat ve Montaj A.Ş. isimli bir müteahhit şirket ihaleyi kazandı. İhale sonucu 17 Mayıs 1985 günü sözkonusu şirkete bildirildi. Santes Şirketi de Karabük’te yayınlanan Karabük Postası ve Yeni Karabük gazetelerine verdiği ilanla, işçi aramaya başladı. Bu işçiler işbaşı yaptılar.

İhaleyi kazanan şirketin Karabük Demir Çelik’le imzaladığı sözleşmede “ödemeler” başlıklı madde şöyleydi: “Yemek ücreti, işçilerin Karabük Demir Çelik’e geliş ve gidiş ücretleri, sigorta primi işveren ve işçi hissesi, mali mesuliyet sigortası primi, kıdem tazminatı ve ihbar öneli (İş Kanununda belirtilen usul ve esaslar içinde kalmak şartıyla), her türlü vergi harç vs. , şantiye yetkilisi ücreti ve şantiyenin her türlü giderleri, firmanız genel giderleri, yılda iki maaş tutarında 4 taksit halinde ilave tediye ücretleri, bu maddede sayılmayan ve işçilere yapılacak her türlü ödeme firmanıza ait olup teklif ettiğiniz ücrete dahildir.” (“Eti Taşeronun, Kemiği İşverenin: Kiralık İşçiler,” Cumhuriyet, 30.5.1985)

Karabük Demir Çelik Fabrikası’nın, 450 işçisini “verilecek iş olmadığı” gerekçesiyle ücretsiz izinde tutarken 105 işçi kiralaması kamuoyunda tepki çekti. İşçi kiralayan şirketin Karabük’teki bürosu ise “İş ve İşçi Bulma Bürosu” gibi çalışmaya başladı. İşçiler asgari ücretten işe alınıyorlardı. (“Gerçek İşçi İzne, Kiralığı İşbaşına,” Cumhuriyet, 1.6.1985). Bu uygulama, Yol-İş Karabük Şubesi tarafından savcılığa şikayet edildi (Cumhuriyet, 5.6.1985).

Temmuz ayı ortalarında işçilere ilk aylıkları ödendiğinde, Santes Şirketi’nin Karabük Demir Çelik’ten aldığı paranın yalnızca dördte biri ile yarısı arasındaki bir parayı Kardemir’e kiraladığı işçilere verdiği, geri kalan paraya el koyduğu ortaya çıktı. Örneğin, Santes Şirketi kiraladığı bir kalıpcı (marangoz) için Kardemir’den 650 lira saat ücreti almışken, kalıpcıya yalnızca 165 lira saat ücreti ödemişti (Cumhuriyet, 16.7.1985).

Bu olaya karşı belirli bir tepki gelişti. Daha sonra, 1986 yılının ilk aylarında Tekel işyerlerinde de kiralık işçi uygulamasına geçilmek istendi (“KİT İşçisini de İhaleye Çıkardılar,” Hürriyet, 5.2.1986; “TEKEL ‘Köle’ Arıyor,” Hürriyet, 15.2.1986; “Köle Alma İlanında Yanlışlık Olmuş, Şimdi Düzelteceklerdir, İlahi Tekel Müdürü,” Hürriyet, 19.2.1986). Ancak kamuoyunun tepkisi üzerine, bu uygulamadan vazgeçildi.

Günümüzde gündemde olan sorunun böyle bir geçmişi var.